

УДК 796.072.3

ПЕРСОНАЛЬНИЙ ІМІДЖ СПОРТСМЕНІВ

Олена САДОВНИК

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Статтю присвячено визначенню персонального іміджу в спорті. Автор викладає волічні характеристики персонального іміджу, що базуються на біографії видатних спортсменів, які займаються спортом і початку спортивної кар'єри, шляху до досягнення спортивного результату, активної діяльності та діяльності після завершення спортивної кар'єри тощо. На основі цих характеристик на формувати позитивний імідж спортсменів, передусім, у засобах масової комунікації, що позитивно впливатиме на популяризацію масового спорту в країні та загальний імідж держави.

Ключові слова: персональний імідж, імідж спортсмена, символічні характеристики іміджу, relations, спортивний бренд.

Актуальність. Спорт на сьогодні став масовим продуктом, який цікавить споживачів і дають значні прибутки. За кордоном, де спортивний бізнес перебуває на якісно вищому рівні використання клубами та спортсменами спеціалістів у галузі Public Relations – життєва необхідність для всіх учасників спортивного ринку. PR-консультантів залучають як для покращення над особистим іміджем спортсменів, так і для створення спортивного бренду та розвитку клубу [2, 5].

Тому велику увагу спортивні функціонери, особливо в професійному спорті, звертають на формування позитивного іміджу, репутації спортивного клубу, спортивної організації та спортсмена. А вдало сформований імідж масового спорту є життєво необхідним для держави, оскільки популяризація фізичної культури та здорового способу життя – одне з важливих завдань, яке, окрім іншого, сприяє збільшенню потенційної аудиторії спортивних досягнень [1, 4].

Цим і зумовлено наше дослідження, метою якого є визначення персонального іміджу спортсменів.

Методи дослідження: аналіз наукових джерел, узагальнення практичного досвіду, метод абстрагування, системно-структурний аналіз, метод логічних висновків.

Персональний PR як у командних, так і в індивідуальних видах спорту, дозволяє спортсменові перетворити своє ім'я на бренд, який не має стосунку до спорту, і підтримувати потрібний імідж цього бренду. У такому разі можна повністю уникнути залежності від спортивних досягнень [5]. Публікації про світські пригоди російської тенісистки Курнікової в “жовтій” пресі займають набагато більше місця, ніж розповіді про її виступи з ракеткою в руках. При цьому ім'я російської красуні знають у всьому світі навіть ті, хто не знає імена її колег із першої десятки WTA. Та й фінансові справи Анни йдуть як мінімум краще, ніж у перших ракеток планети. Секрет цього простий: увагу преси свідомо переключено на зовнішні дані та стиль життя.

Персональний PR спортсмена – та галузь, де спорт перетворюється на шоу-бізнес і артистів люблять не за те, що вони очолюють хіт-паради. Тут усе зосереджено на створенні іміджу, наприклад спринтера, спортсменові деколи корисніше брати участь у змаганнях не з легкої атлетики, про результати яких розкажуть лише спеціалізовані ЗМІ, а змагання на швидкість із вершником на іподромі – із причини ширшої потенційної аудиторії та висвітлення подій більшою кількістю журналістів [3]. Саме тому, футбольний матч за участю гонщика “Формули-1” Міхаеля Шумахера збере чи не більшу кількість глядачів, ніж безпосередньо перегони.

Деколи акцентують на самому факті, що спортсмен займається тим чи іншим видом спорту. Так, вважається, що афроамериканці не здатні досягти значних успіхів у тенісі. Саме на цьому зроблено акцент у PR-кампанії темношкірих сестер Вільямс. Ці спортсменки мають у тенісній групі екзотичний вигляд, само собою здатне викликати інтерес кавалерів вболівальників та спонсорів.

Мабуть найважливішою передумовою для формування позитивного персонального іміджу спортсмена є його комунікабельність, вміння та готовність спілкуватися з журналістами за будь-яких умов. Уміння налагодити контакт із журналістом, а часто це неможливо без знання іноземних мов – необхідне правило професійного етикету [3, 4, 6]. Для прикладу, серед усіх зірок російської збірної з лижного спорту найбільш комунікабельною та доброзичливою є Юлія Чепалова. Як результат, її фотографії потрапляють на перші сторінки газет та обкладинки журналів навіть тоді, коли перемагають інші. Фантастичній популярності в тому ж лижному спорті Олени Вяльбе сприяли не лише спортивні заслуги, але й бездоганне володіння німецькою мовою та комунікабельність. Ці ж якості зіграли на руку плавцеві Олександрову Попову. А ось його товариша по команді, Дениса Панкратова, незважаючи на видатні спортивні досягнення (двічі переможець Ігор Олімпіад), зарубіжна преса певною мірою ігнорувала: росіянин не може похвалитися комунікабельністю та знанням мов. Після чемпіонату світу 2001 року з фігурного катання крок назустріч журналістам зробив Євген Плющенко. «Він з'явився в конференц-залі, де з блокнотом у руках уже чекала перекладачка, сів поруч та заговорив. Англійською. Перший раз у житті, – згадує журналістка російського видання "Спорт-Експрес" Олена Вайцеховська. – Мужньо долаючи граматичні звороти і допомагаючи собі вигуками та жестами, фігурист намагався посміхатися, жартувати, реагувати на підказки залу, усім своїм виглядом показуючи: "Так, я хочу подобатися не тільки на льоді". Тобто якщо людина легко йде на контакт, виявляючи бажання допомогти журналістові в його роботі, поганого про неї не напишуть [6].

Яскраві моменти біографії видатних спортсменів (причина занять спортом і початок спортивної кар'єри, шлях до досягнення спортивного результату, позаспортивна діяльність та діяльність після завершення спортивної кар'єри), які часто є об'єктом уваги журналістів, становлять основні опорні точки персонального іміджу. Основні символічні характеристики персоніфікованого іміджу в спортивному дискурсі для більшої зручності сприйняття ми подали в таблиці 1.

Таблиця 1

Символічні характеристики персонального іміджу в спорті

Символічні характеристики персонального іміджу в спорті	Приклади	
1	2	
Починає заняття спортом і починає спортивну кар'єру	<p>"Чемпіони по спадковості": заняття спортом як продовження сімейних традицій</p> <p>"Історія Попелюшки": діти, які розвиваються у несприятливих умовах, завдяки тренерам чи друзям потрапляють до спортивних секцій і з часом стають чемпіонами</p>	<p>Видатний хокеїст Горді Хоу виходив на лід у супроводі своїх не менш талановитих синів Родинним захопленням хокей був і для чехословацької родини Шчасних. Угорці пишуться досягненнями фехтувальної родини Геревичів-Богенів: шабліст Аладар Геревич узяв участь в іграх шести Олімпіад (1932-1960), де здобув 7 золотих, 1 срібну та 2 бронзові нагороди; його тесть Боген у складі шабельної команди Австрії став срібним призером Ігор 1912 р., дружина – бронзовою призеркою Олімпіади 1932 р., а син – Ігор 1972 р. В Україні відомою є родина Безсонових. Спортивні традиції футболіста Володимира Безсонова та чемпіонки світу з художньої гімнастики Вікторії Срих продовжує їх донька Анна – бронзова призерка Олімпіади-2004 з художньої гімнастики</p> <p>Срібний призер Ігор Олімпіади 1996 р. з боксу, інтерконтинентальний чемпіон за версіями WBA та IBF серед професіоналів Андрій Котельник; олімпійська чемпіонка 1994 р. з фігурного катання Оксана Баюл; чемпіон світу з боксу серед професіоналів американець Майк Тайсон та інші</p>
Величезне бажання займатися конкретним видом спорту всупереч визнанню тренерами "безперспективним"	<p>"Непомітні бджілки": величезне бажання займатися конкретним видом спорту всупереч визнанню тренерами "безперспективним"</p>	<p>На олімпійську чемпіонку, чемпіонку світу та Європи зі спортивної гімнастики Ольгу Корбут тренери тривалий час не звертали уваги через відсутність гімнастичних даних і як наслідок – безперспективність; завдяки великому бажанню та праці, двічі олімпійською чемпіонкою зі спортивної гімнастики стала Лілія Подкопаєва, чотири рази – Яна Клочкова та інші.</p>
"Спорт – найкращі ліки від хвороби": дотримуючись порад лікаря, батьки відводили хворобливих дітей до спортивних секцій	<p>"Спорт – найкращі ліки від хвороби": дотримуючись порад лікаря, батьки відводили хворобливих дітей до спортивних секцій</p>	<p>Через слабе здоров'я до спортивних секцій прийшли олімпійські чемпіони з фігурного катання Грина Родніна, Євген Плющенко</p>

1	2	Продовження
Основні причини досягнення високого спортивного результату	Непересічні природні здібності до занять певним видом спорту (антропометричні, фізіологічні, психологічні чинники тощо) Наполеглива праця, завдяки якій спортсмени, котрих часто зараховували до категорії безперспективних, показують високі результати	Унікальними природними здібностями наділені: 35-разовий рекордсмен світу із стрибків із жердиною Сергій Бубка; олімпійська чемпіонка Ольга Корбут; семиразовий олімпійський чемпіон з плавання (1968 р.) Марк Спітц; шестиразовий олімпійський чемпіон (2004 р.) з плавання Майкл Фелпс; олімпійський чемпіон у бігу на 100 м та 200 м (1996 р.) Дженсі Оуенс тощо Спортсменами, які досягнули непересічних результатів здебільшого завдяки праці, займаються: багаторазова олімпійська чемпіонка зі спортивної гімнастики Людмила Туршова; чемпіонка Європи та призерка чемпіонату світу з художньої гімнастики Наталія Годунко; багаторазовий олімпійський чемпіон із сучасного п'ятиборства Ігор Балахін; чотириразова олімпійська чемпіонка з плавання Яна Клочкова
Основні причини досягнення високого спортивного результату	Сприятливі обставини, в яких талановитий та наполегливий спортсмен має можливість продемонструвати високий результат	Матеріально-технічні та сприятливі психолого-педагогічні умови для тренувань талановитих спортсменів. Роль тренера у вихованні спортивних та загальнолюдських якостей спортсмена. Так, завдяки тренерському таланту Ніни Кожух неперспективна Яна Клочкова стала чемпіонкою з плавання; не було би перемог гімнастки Людмили Туршовой без Владислава Растороцького тощо. Інший аспект – часто талановиті спортсмени залишаються непоміченими у галузі спортивних геніїв від спорту, які вивели свій вид спорту на новий виток його розвитку: Михайло Шумахер (Формула-1), Сергій Бубка (стрибки із жердиною), Ірина Родніна та Алла Зайцев (фігурне катання, спортивні пари), Аліна Кабаева (художня гімнастика) тощо.
Позаспортивна діяльність спортсменів та її суспільне значення	Навчання у вищих закладах освіти	Більшість спортсменів навчаються у вищих навчальних закладах фізкультури та спорту: чемпіонка світу зі спортивної гімнастики Ірина Яроцька, олімпійська чемпіонка з плавання Яна Клочкова, володар "Золотого м'яча" Андрій Шевченко та ін. – випускники Національного університету фізичного виховання і спорту України, боксер Андрій Котельник, бронзовий призер Ігор Олімпіади (2004) зі стрільби з лука та ін. – Львівський державного університету фізичної культури. Однак останнім часом спостерігається тенденція вибору спортсменами непрофільної вищої освіти: олімпійська чемпіонка з вільної стрільби Олена Костевич здобуває економічну освіту у Чернігівському державному технологічному університеті, а бронзова призерка Олімпіади-2000 Олена Яценко закінчила факультет журналістики Запорізького державного університету
Позаспортивна діяльність спортсменів та її суспільне значення	Доброчинність спортсменів Різноманітні захоплення на дозвіллі Активна діяльність у спортивних та неспортивних громадських організаціях	Дітям-сиротам допомагають українські олімпійці Юрій Нікітін, Анна Безосова, Віктор Білоног та Олена Костевич. Боксер Андрій Котельник заснував Фонд Андрія Котельника, мета якого – допомога спортсменам із малозабезпечених сімей Футболіст київського "Динамо" Васьук колекціонує черевички; екс-гравець РПЛ Ігор Ларіонов захоплювався виноробством: своє перше вино він назвав IL Triple Orange на згадку про закинуту під час потрійного овертайму шайбу у фіналі Кубка Стенлі (1994 р.); гімнастки збірної України 2000-2007 рр. вишивають хрестиком Дворазова олімпійська чемпіонка зі спортивної гімнастики Лілія Подкопцева – членка доброї волі ООН в Україні з питань ВПЛ/СНІДу; участь у програмі допомоги дітям ЮНЕСКО беруть Віталій та Володимир Клички
Діяльність спортсменів після завершення спортивної кар'єри	Спортсмени – тренери Спортсмени – спортивні функціонери Спортсмени – науковці Спортсмени – журналісти	Станіслав Жук, Тетяна Тарасова – тренери кількох поколінь олімпійських чемпіонів світу та Європи з фігурного катання; також Ірина Дерюгіна (художня гімнастика), Вадим Гутцайт (фехтування), Валерій Лобановський, Олег Блохін, Олег Хайличенко, Леонід Буряк (усі – футбол) тощо Президентом НОК України є легкоатлет Сергій Бубка, міністром спорту Росії – колишній олімпійський чемпіон та триразовий володар Кубка Стенлі В'ячеслав Фетисов. Страми спорту свого часу були: дворазовий олімпійський чемпіон Валерій Борзов (біатлон), футболіст Зіко (Бразилія), футболіст Юсуф Ндієс (Сенегал) тощо Дворазовий бронзовий призер Ігор Олімпіади зі стрибків у довжину Ігор Тер-Оганьян кандидатом педагогічних наук, професором, автором багатьох монографій, публікацій наукових статей; успіху як у шахах, так і в науці досягли математик академік Андрій Марков, математик професор Пірс Боль, доктор технічних наук Михайло Ботвинник, рекордсмен світу зі стрибків із жердиною Сергій Бубка, олімпійська чемпіонка зі спортивної гімнастики Оксана Омелянчик – кандидати педагогічних наук, олімпійський чемпіон з боксу (1996 р.), чемпіон світу серед професіоналів Володимир Кличко, олімпійський чемпіон світу з боксу серед професіоналів Віталій Кличко – кандидати наук з фізичного виховання і спорту Олімпійська чемпіонка із синхронного плавання Марія Кисельова тривалий час була ведучою телепрограми "Слабка ланка"; олімпійська чемпіонка зі стрибків у воду Ірина Вайцеховська є провідним журналістом видання "Спорт-Експрес"; директором спортивних каналів Росії "НТВ Плюс" є чемпіонка СРСР з тенісу Анна Дмитрієва, а журналістками цього каналу – рекордсменка світу з легкої атлетики Іоланда Чен, дворазова олімпійська чемпіонка з плавання Денис Панкратов та інші

Висновки.

1. Персональний PR як у командних, так і в індивідуальних видах спорту, дозволяє спортсменові перетворити своє ім'я на бренд, який не має стосунку до спорту, і підтримувати надалі потрібний імідж цього бренду.